

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 14.8.2017
Čj. MSP-348/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů: 4
Přílohy: 1

**Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno**

Věc: společnost O.H.S.,– stížnost pro porušení zákona

Přílohy: relevantní část spisového materiálu ze spisu Městského státního zastupitelství v Praze sp. zn. KZZ 7/2016, vztahující se k trestnímu řízení vedenému Policií ČR, Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování pod sp. zn. OKFK-600-90/TČ-2015-251301

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám v neprospěch společnosti O.H.S.,
stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 1. 2016, sp. zn. 44 To 22/2016, kterým bylo podle § 149 odst. 1 tr. řádu zrušeno usnesení policejního orgánu Policie ČR, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen „policejní orgán“) ze dne 9.12.2015, č. j. OKFK-600-90/TČ-2015-251301, o uložení pořádkové pokuty společnosti O.H.S.,.

Dne 13.5.2015 vydal policejní orgán podle § 158 odst. 3 tr. řádu záznam o zahájení úkonů trestního řízení ve věci podezření ze spáchání zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku a zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 odst. 1, 4 tr. zákoníku, kterých se mohlo dopustit téměř 70 obchodních společností, které jsou vzájemně personálně propojeny a za které provádějí platební operace osoby, proti nimž je v Ruské federaci vedeno trestní stíhání pro závažné hospodářské trestné činy.

Uvedené obchodní společnosti využívají služeb virtuálních sídel poskytovaných společností O.H.S.,.

Za účelem identifikace osob, které tyto obchodní společnosti skutečně zastupují, byly od dožádané obchodní společnosti nejdříve dle § 8 odst. 1 tr. řádu vyžádány informace o všech jejích klientech a posléze byla dle § 78 odst. 1 tr. řádu vyzvána k poskytnutí seznamu klientů využívajících služeb virtuálního sídla pouze na výše uvedených adresách. Požadovány byly zejména informace o osobách, které si vyzvedávají korespondenci adresovanou předmětným obchodním společností, informace o korespondenčních adresách, na které je tato korespondence přeposílána, a informace o případném pronájmu kancelářských prostor. S ohledem na organizovanost, rozsáhlost a závažnost prověřované trestné činnosti byly z taktických důvodů zamčeny nacionále jednotlivých prověřovaných obchodních společností, a proto byly vyžádány informace ke všem klientům dožádané obchodní společnosti, sídlícím na výše uvedených adresách. Jednalo se o jediný postup, který zaručoval, že trestní řízení nebude v souvislosti se zajišťováním zájmových informací zmařeno. Nutno podotknout, že vyžadovány byly pouze údaje o klientech sídlících na 5 z celkem 16 adres, na kterých dožádaná obchodní společnost poskytuje své služby virtuálního sídla.

Dožádaná obchodní společnost na žádost dle § 8 odst. 1 tr. řádu a na výzvu dle § 78 odst. 1 tr. řádu reagovala přípisem, ve kterém uvedla, že žádosti ani výzvě nevyhoví, a to primárně s odkazem na zásadu zákazu nucení k sebeobviňování, jelikož měla za to, že ona sama je podezřelou osobou v trestním řízení, ve kterém byly údaje žádány. Sekundárně pak poznamenala, že § 78 tr. řádu dopadá pouze na vydání hmotné věci, přičemž informace, které policejní orgán požadoval, jsou jistě věci nehmotnou. Součástí zmíněné výzvy bylo i poučení o možnosti uložení pořádkové pokuty.

Policejní orgán usnesením ze dne 9. 12. 2015, č.j. OKFK-600-90/TČ-2015-251301, dožádané obchodní společnosti následně uložil pořádkovou pokutu ve výši 15.000,- Kč. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že dožádaná obchodní společnost odmítla vydat vyžadovaný seznam, který je podle policejního orgánu hmotnou věcí důležitou pro trestní řízení, přičemž je zřejmé, že policejní orgán neprověřuje činnost dožádané obchodní společnosti, a tato tedy není v trestním řízení osobou podezřelou.

Usnesením ze dne 18.1.2016 rozhodl Městský soud v Praze pod sp. zn. 44 To 22/2016 tak, že podle § 149 odst. 1 tr. řádu ke stížnosti dožádané obchodní společnosti výše citované usnesení policejního orgánu o uložení pořádkové pokuty zrušil.

Rozhodnutí Městského soudu v Praze především podrobně rekapituluje vlastní obsah včas podané stížnosti dožádanou obchodní společností, která ve svém opravném prostředku namítala, že postupem policejního orgánu došlo k porušení zásady zákazu sebeobviňování, neboť se vzhledem k rozsahu a povaze požadovaných informací zcela legitimně považovala za osobu mající v předmětném trestním řízení postavení podezřelého a kdy by tak vydáním věci poskytla důkaz proti sobě. Podle názoru dožádané společnosti totiž jediným společným prvkem výzvy policejního orgánu byla právě ona sama, když policejní orgán žádal vydání seznamu všech společností, včetně jejich identifikačních údajů, které mají sídlo na vyjmenovaných adresách, přičemž v žádosti zároveň nebylo nijak vymezeno, jaké procesní postavení dožádaný subjekt má.

Městský soud v Praze se však právě touto podrobně argumentačně rozvedenou námitkou podepřenou také odkazy na judikaturu Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva v odůvodnění svého usnesení nikterak nezaobíral, neboť napadené usnesení policejní orgánu zrušil dle § 149 odst. 1 tr. řádu již z toho důvodu, že uložení pořádkové pokuty nebylo podle jeho názoru možné s ohledem na dosažené stadium řízení. Podle stanoviska městského soudu lze totiž pořádkovou pokutu uložit pouze tehdy, pokud trestní řízení dospěje do stadia přípravného řízení ve smyslu nálezů Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 87/98 a sp. zn. II. ÚS 118/01, tedy do takového stadia, které svůj začátek odvozuje od zahájení trestního stíhání, popř. od provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů. V dané věci však trestní stíhání zahájeno nebylo a nebyly provedeny ani neodkladné, popř. neopakovatelné úkony, a proto neměl policejní orgán právo si v případě nevyhovění jeho výzvě spolupráci právnické osoby vynucovat uložením pořádkové pokuty.

Po seznámení s relevantní částí spisového materiálu však nelze s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 18. 1. 2016, sp. zn. 44 To 22/2016, souhlasit.

Pokud se týká problematiky aplikace ust. § 78 tr. řádu v tehdy účinném znění, ke které se však Městský soud v Praze blíže nevyjádřil, bylo podle tohoto ustanovení v době rozhodné možné vyzvat k vydání věci pouze toho, „kdo má u sebe hmotnou věc důležitou pro trestní řízení.“ Předmětná právní úprava respektovala systematiku trestního řádu s ohledem na nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle kterého lze za věc pojímat i věc nehmotnou. Z tohoto důvodu byly § 78 a § 79 tr. řádu s účinností ode dne 1.6.2015 novelizovány tak, aby nadále dopadaly pouze na zajištění hmotných věcí, zatímco na specifické možnosti zajištění, včetně věcí nehmotných, dopadala ustanovení § 79a až § 79f tr. řádu.

Tato právní úprava však byla důsledkem postupných nesystémových novelizací (§ 79a zavedený zákonem č. 152/1995 Sb., § 79b a § 79c zavedené zákonem č. 265/2001 Sb., § 79d až § 79f zavedené zákonem č. 253/2006 Sb.) značně roztříštěná. Existovala v ní zjevná a nedůvodná disproporce mezi věcí hmotnou a nehmotnou, kdy na jedné straně nebylo možné věc nehmotnou (v tomto případě informaci, která je jistě věcí ve smyslu § 489 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, potažmo ve smyslu § 134 tr. zákoníku) zajistit jako věc důležitou pro trestní řízení (vyjma případů, kdy byla dle § 79e tr. řádu, úč. do 30. 6. 2016, určena či užita ke spáchání trestného činu nebo byla jeho výnosem), a na druhé straně nebylo možné věc hmotnou zajistit jako výnos z trestné činnosti (vyjma specifického postupu dle § 47 tr. řádu), ledaže spadala do okruhu „věcí důležitých pro trestní řízení“ ve smyslu ust. § 78 odst. 1 tr. řádu, což často vedlo ke snaze o extenzivní výklad tohoto pojmu.

Popsaný rozpor řešily orgány činné v trestním řízení tak, že namísto zajišťovacích institutů využívaly postupu dle § 8 odst. 1 tr. řádu, podle kterého jsou státní orgány, právnické a fyzické osoby povinny vyhovovat jejich dožádáním. Toto ustanovení je však subsidiární povahy a stanoví pouze obecnou povinnost všech subjektů spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.

Pokud tedy policejní orgán využil konkrétního zajišťovacího institutu a zvolil postup dle § 78 tr. řádu, v tehdy účinném znění, kdy navíc mohl zcela legitimně předpokládat, že požadovaný seznam klientů dožádané obchodní společnosti existoval ve fyzické podobě, tedy inkorporovaný do hmotného nosiče, nebylo na místě přilnout k přepjatému formalismu a konstatovat, že nelze dožádanou obchodní společnost tímto postupem vyzývat k vydání uvedeného seznamu s odůvodněním, že se jedná o pouhou nehmotnou informaci. V daném případě bylo navíc objektivně možné dovodit, že výzvou k vydání věci dojde k méně citelnému

zásahu, než-li odnětím celého hmotného nosiče dle § 79 tr. řádu, k němuž by následně mohl policejní orgán event. přistoupit, a že se tedy jedná o postup ve prospěch dožádané osoby, vzhledem k čemuž by zde přicházelo v úvahu užití procesní analogie.

Za předpokladu formální správnosti podané výzvy je třeba posoudit zejména její materiální správnost, tedy zda bylo legitimní po dožádané obchodní společnosti požadovat vydání seznamu jejích klientů, zda tato byla oprávněna výzvu odmítnout a zda této společnosti mohl policejní orgán následně uložit pořádkovou pokutu.

K předmětné problematice považuji za vhodné především konstatovat, že zákaz nucení k sebeobviňování je základní zásadou upravenou jak v právním řádu České republiky (§ 92 odst. 1 a § 100 odst. 2 tr. řádu, čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod), tak v závazných mezinárodních smlouvách (čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 6 odst. 2, 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Zákaz nucení k sebeobviňování se dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva a od ní odvozené judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu vztahuje nejen na zákaz nucení k výpovědi, ale i k jakémukoliv aktivnímu jednání, které by zájmové osobě mohlo způsobit nebezpečí trestního stíhání.

Dožádaná obchodní společnost vzhledem k výzvě o vydání věci dle § 78 odst. 1 tr. řádu v tehdy účinném znění nabyla dojmu, že trestní řízení je vedeno proti ní, pročež jako osoba podezřelá, s odkazem na výše zmíněnou zásadu, odmítla policejnímu orgánu poskytnout jakékoliv informace, které by jí mohly přitížit. K tomu je ale nutné na základě znalosti spisového materiálu a okolností dané trestní věci konstatovat, že dožádaná obchodní společnost není a nebyla podezřelou osobou a trestní řízení proti ní nebylo vedeno. Dožádaná obchodní společnost nebyla s prověřovanou trestnou činností nijak spjata a její odpovědnost pro jakýkoliv trestný čin nebyla ani pojmána jako eventualita. Její postavení v trestním řízení bylo odvozeno čistě od dispozice s dokumenty, které policejní orgán požadoval pro rozkrytí trestné činnosti jiných subjektů.

Městský soud v Praze měl tyto informace při rozhodování o stížnosti dožádané obchodní společnosti k dispozici, přičemž jeho pozice jako stížnostního orgánu měla spočívat právě v tom, že jako nezávislý arbitr posoudí důvodnost výzvy policejního orgánu a oprávněnost jejího odmítnutí ze strany dožádané obchodní společnosti.

Policejní orgán totiž nemůže v průběhu trestního řízení odhalit informace ohledně osoby, proti které se trestní řízení vede, a to z důvodů taktických i z důvodů zákonných. Dle § 8a odst. 1 tr. řádu je jednak explicitně zakázáno zveřejnění totožnosti takové osoby, jednak je policejnímu orgánu v obecně rovině uloženo postupovat tak, aby neohrozil objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Trestní řízení se tak může ocitnout v patové situaci, kdy policejní orgán nemůže dožádané osobě sdělit informace, na základě kterých by ji ujistil, že není osobou podezřelou, a zároveň se dožádaná osoba může kdykoliv dovolávat toho, že jako osoba podezřelá informace poskytnout odmítá. Tak je tomu i v případě dožádané obchodní společnosti, která sama deklarovala, že je ochotna s policejním orgánem spolupracovat pouze za předpokladu, že trestní řízení není vedeno proti ní. Jediným nezávislým arbitrem, který disponuje všemi relevantními informacemi a který je schopen tuto situaci založenou na asymetrických informacích vyřešit, je právě stížnostní soud. Městský soud v Praze ale na tuto svou úlohu zcela rezignoval a postavením dožádané obchodní společnosti v trestním řízení se vůbec nezabýval.

V případě, že by Městský soud v Praze přistoupil k aplikaci výše zmíněné zásady v souladu s logikou trestního řízení, dospěl by k závěru, že dožádaná obchodní společnost neodkázala na zásadu zákazu nucení k sebeobviňování v pozici obviněného či podezřelého, nýbrž pouze v pozici svědka (respektive v pozici obdobné postavení svědka). V takovém případě pak využití jmenované zásady nelze pojímat absolutně. Ústavní soud se touto otázkou opakovaně zabýval (viz např. sp. zn. III. ÚS 149/97, sp. zn. II. ÚS 89/04, sp. zn. I. ÚS 4642/12, sp. zn. II. ÚS 314/15) a dospěl k závěru, že orgány činné v trestním řízení jsou oprávněny a zároveň povinny samy přezkoumat důvodnost odepření výpovědi ze strany svědka, že svědek je povinen přesně specifikovat důvody odepření své výpovědi a že není oprávněn výpověď odepřít jako celek, ale toliko v části, v níž by sobě mohl přivodit trestní stíhání. Analogicky tak svědek není oprávněn odepřít vydání *en bloc* všech dokumentů, ale pouze těch, které by mohly dovést jeho trestní odpovědnost.

Dožádaná obchodní společnost tedy nejenže nebyla oprávněná odepřít vydání seznamu svých klientů v celém rozsahu, ale zároveň, pokud tak učinila pouze s odůvodněním, že je osobou podezřelou v trestním řízení, neučinila tak ani na základě legitimního důvodu. Zda jde o důvod legitimní, by přitom měl v konečné instanci, jak bylo zmíněno výše, přezkoumat stížnostní soud na základě znalosti spisového materiálu.

Z rozsahu požadovaných údajů policejním orgánem a zamlčení osoby, proti které se řízení vede, dožádaná obchodní společnost vyvodila, že jediným logickým vysvětlením tohoto postupu je to, že policejní orgán shromažďuje informace proti ní a že je sama podezřelou osobou.

Tato argumentace je však chybná, jelikož jak bylo uvedeno výše, policejní orgán vyžadoval údaje pouze ohledně klientů sídlících na zlomku adres, na kterých dožádaná obchodní společnost poskytovala službu virtuálních sídel, a zamlčení totožnosti podezřelé osoby je zcela běžným postupem založeným na zákonných důvodech uvedených v § 8a odst. 1 tr. řádu. Dožádaná obchodní společnost tedy neměla jediný důvod se domnívat, že je sama osobou podezřelou. K posouzení legitimacy jejího postupu by se přitom mělo především vycházet ze skutečného stavu věci, nikoli z pocitů příslušné osoby, respektive pocitů jejích zákonných zástupců.

Postoj, podle něž by neměly být reflektovány subjektivní obavy dožádané obchodní společnosti, je navíc podepřen stanoviskem k použitelnosti důkazů zajištěných na základě výzvy dle § 78 odst. 1 tr. řádu.

Trestní řízení je obecně postaveno na zásadě volného hodnocení důkazů, přičemž k otázce použitelnosti nezákonně získaných důkazů judikatura Nejvyššího soudu (viz sp. zn. 11 Tdo 122/2015, sp. zn. 6 Tdo 84/2013) a Ústavního soudu (viz sp. zn. III. ÚS 761/14, sp. zn. III. ÚS 587/14) odmítla angloamerickou doktrínu „plodů z otráveného stromu“ a stanovila, že v každém jednotlivém případě je nutné zkoumat intenzitu porušení zákona při jeho opatření a důležitosti důkazu pro trestní řízení.

Pokud se týká porušení zásady zákazu nucení k sebeobviňování, je trestní řád nekompromisní. Dle § 89 odst. 3 tr. řádu každý důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v trestním řízení, tedy použití takového důkazu je absolutně zakázáno bez ohledu na jeho hodnotu a orgánům činným v trestním řízení zde není dán žádný prostor pro vlastní úvahu (viz Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1347s.). Hrozbou takového donucení je jistě i poučení dle § 66 tr. řádu uvedené ve

výzvě policejního orgánu dle § 78 tr. řádu, podle kterého v případě jejího nevyhovění může být uložena pořádková pokuta do výše 50.000,- Kč.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že porušení zásady zákazu nucení k sebeobviňování má primárně dopad na aktivitu orgánů činných v trestním řízení. Postup v rozporu s touto zásadou je totiž sankcionován nutným závěrem o neúčinnosti příslušného důkazu.

Pokud by tedy dožádaná obchodní společnost byla podezřelou osobou v trestním řízení, jistě by ji policejní orgán nevyzýval pod hrozbou pořádkové pokuty k vydání věci, jelikož by se jednalo o protizákonný postup a touto cestou zajištěné důkazy by byly procesně nepoužitelné. Stejně tak by nebylo možné na základě takové výzvy zajištěné důkazy proti dožádané obchodní společnosti použít ani v této trestní věci, kde vystupuje v pozici svědka (respektive v pozici obdobné postavení svědka), pokud by pod hrozbou pořádkové pokuty vydala věci, které by mohly založit její trestní odpovědnost, tedy pokud by byla nucena k sebeobviňování.

V rámci porovnávání zájmu policejního orgánu, respektive státu na efektivním trestním řízení a zájmu fyzické či právnické osoby na nevydání věci, u které není žádný důvod se domnívat, že by mohla být proti této osobě použita, je v dané trestní věci třeba upřednostnit zájmy trestního řízení. Posouzení důvodnosti a zákonnosti výzvy na vydání věci dle § 78 odst. 1 tr. řádu by mělo být přenecháno policejnímu orgánu a příslušnému dozorovému státnímu zástupci, kteří jsou si vědomi skutečného postavení dožádané osoby v trestním řízení a případných následků souvisejících s postupem, jenž byl při zajišťování důkazů od této osoby zvolen. Není přípustné, aby dožádané osoby, proti kterým není trestní řízení vedeno a které vystupují v pozici svědka (respektive v pozici obdobné pozici svědka), měly absolutní a neprolomitelné oprávnění odmítat výzvy orgánů činných v trestním řízení, a to s odkazem na zásadu zákazu nucení k sebeobviňování, bez jakéhokoliv legitimního odůvodnění jejich postupu a bez zřejmé možnosti přivodit si nebezpečí trestního stíhání.

S ohledem na oba výše zmíněné argumenty, tedy jednak s ohledem na neoprávněné odepření vydání celého seznamu klientů a dále pak s ohledem na absenci legitimního důvodu k jeho odepření, mám za to, že uložení pořádkové pokuty dle § 66 tr. řádu v dané věci dožádané společnosti bylo na místě.

Městský soud v Praze také s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu (sp. zn. III. ÚS 87/98, sp. zn. II. ÚS 118/01) stanovil, že pořádkovou pokutu dle § 66 tr. řádu lze uložit pouze v případě, kdy „trestní řízení dospělo minimálně do stadia přípravného řízení.“

Toto tvrzení je již na první pohled chybné, respektive s ohledem na současné znění trestního řádu pozbylo významu. Obě zmiňovaná rozhodnutí posuzovala stav ke dni před nabytím účinnosti zákona č. 265/2001 Sb., kterým byl rozsáhle novelizován trestní řád a který mimo jiné ukotvil počátek trestního řízení již k okamžiku vydání záznamu dle § 158 odst. 3 tr. řádu, tedy k okamžiku zahájení prověřování. Po této novelizaci byla problematika pořádkových pokut ukládaných v přípravném řízení řešena nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 15/04, kterým byl zrušen § 146 odst. 2 tr. řádu s ohledem na neústavnost jejich přezkumu ze strany státního zástupce. Zákonodárce reagoval pouze tím, že včleněním § 146a do tr. řádu přesunul přezkum uložených pořádkových pokut ze státních zástupců na soudy, čímž byla problematika zákonnosti i ústavní konformity pořádkových pokut ukládaných v přípravném řízení uzavřena. Policejní orgán tak v tomto ohledu postupoval zcela v souladu s trestním řádem.

Ačkoliv dle § 147 odst. 1 tr. řádu platí při přezkoumávání stížnosti proti usnesení tzv. revizní princip, kdy přezkumný orgán prověřuje zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení i nad rámec vytýkaných vad, Městský soud v Praze nepřezkoumal správnost napadeného usnesení ani z hlediska námitek dožádané obchodní společnosti, přičemž zároveň toto napadené usnesení zrušil dle § 149 odst. 1 tr. řádu, aniž by pro takový postup byly splněny zákonné podmínky.

S ohledem na shora uvedené proto **navrhují**, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 18.1.2016, sp. zn. 44 To 22/2016, a v řízení, které jeho vydání předcházelo, byl porušen zákon v ust. § 147 odst. 1 a § 149 odst. 1 tr. řádu, a to ve prospěch společnosti O.H.S..

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 54/2017](#)